

RZECZNIK PRAW OBYWATELSKICH

Warszawa, 19-06-2020 r.

Adam Bodnar

II.519.344.2014.MM

Pan

Krzysztof Kwiatkowski

Przewodniczący Komisji Ustawodawczej

Senatu Rzeczypospolitej Polskiej

Wielce Szanowny Panie Przewodniczący

W moim ciągłym zainteresowaniu pozostaje kwestia właściwej implementacji wyroku Trybunału Konstytucyjnego z dnia 14 grudnia 2017 r. w sprawie ozn. sygn. akt K 17/14.

W sprawie tej, wszczętej z wniosku Rzecznika Praw Obywatelskich, Trybunał uznał, że przepisy ustaw regulujących działania służb mundurowych dotyczące kontroli osobistej (przeszukania) są niezgodne z Konstytucją w zakresie, w jakim nie określają granic tej kontroli (przeszukania) oraz nie przewidują możliwości zaskarżenia jej przebiegu do sądu.

Zgodnie z art. 15d ust. 9 ustawy z dnia 6 kwietnia 1990 r. o Policji (Dz. U. z 2020 r., poz. 360; dalej „ustawa o Policji”), po zakończeniu kontroli osobistej policjant poucza osobę kontrolowaną o prawie do złożenia zażalenia, o którym mowa w ust. 11, oraz o prawie do żądania sporządzenia protokołu z kontroli osobistej. W myśl art. 15d ust. 11 ustawy o Policji, osobie kontrolowanej przysługuje zażalenie do sądu rejonowego właściwego ze względu na miejsce dokonania kontroli osobistej, w terminie 7 dni od dnia jej dokonania, w celu zbadania zasadności, legalności oraz prawidłowości jej dokonania. Do zażalenia stosuje się odpowiednio przepisy rozdziału 50 Kodeksu postępowania karnego. Zgodnie zaś z art. 15d ust. 15 ustawy o Policji, zażalenie, o którym mowa w ust. 11, składa się za pośrednictwem jednostki organizacyjnej Policji właściwej według miejsca dokonania

kontroli osobistej. Jednostka organizacyjna Policji, o której mowa w zdaniu pierwszym, niezwłocznie przekazuje zażalenie do sądu rejonowego.

Wskazać jednak należy, że jedyną konsekwencją uwzględnienia przez sąd zażalenia na przeprowadzenie kontroli osobistej (przeszukania) jest zawiadomienie o tym prokuratora i kierownika jednostki organizacyjnej danej służby nadrzędnej nad tą, która dokonała kontroli (art. 15d ust. 12 ustawy o Policji). Co prawda, osobie wobec której czynność przeprowadzono przysługiwać będzie prawo dochodzenia zadośćuczynienia lub odszkodowania na drodze cywilnej na zasadach ogólnych, lecz odbywać się to będzie musiało w ramach odrębnego postępowania. Warto mieć na uwadze, iż art. 417 § 1 k.c. stanowi, że Państwo ponosi odpowiedzialność za niezgodne z prawem działania lub zaniechania, a zatem nie będzie się ta odpowiedzialność aktualizować, jeśli sąd stwierdzi, że przeszukanie było legalne i prawidłowe, lecz niezasadne.

Ponadto, zarówno przewidywana długość postępowania w tym zakresie, jak i trudności związane z występowaniem jedynie w roli powoda cywilnego, (w sytuacji, gdy dana osoba w istocie została pokrzywdzona bezzasadnymi lub nielegalnymi działaniami organów państwa) sprawiają, że zaproponowana regulacja nie przewiduje efektywnej sankcji za naruszenie wymogów prowadzenia kontroli osobistej (przeszukania), ani także efektywnej restytucji dla osoby, która była poddana kontroli. Pożądane byłoby zatem wprowadzenie możliwości przyznania osobie, która poddana została kontroli, odszkodowania lub zadośćuczynienia za jej nielegalność, nieprawidłowość lub bezzasadność już przez ten sam sąd, który tę nielegalność, nieprawidłowość lub bezzasadność stwierdził na skutek wniesienia zażalenia.

Ponadto wskazać należy, że art. 15g ustawy o Policji przewiduje powierzenie służbom mundurowym możliwości dokonania tzw. „sprawdzenia prewencyjnego”, które oznacza przeprowadzenie kontroli osobistej osoby pragnącej wejść na teren ochraniały przez tę służbę (np. imprezy masowej lub zgromadzenia publicznego), a także osoby pozbawionej wolności (np. zatrzymywanej, konwojowanej, doprowadzanej na polecenie organu ochrony prawa). Zakres przeszukania osoby i jej bagażu jest co do zasady tożsamy z „normalną” kontrolą osobistą (przeszukaniem), lecz przepisy nie przewidują w ogóle możliwości wniesienia zażalenia na takie „sprawdzenie prewencyjne”. Wskazane wydaje się, aby

istniała możliwość wniesienia zażalenia także na tę czynność, wraz z obowiązkiem pouczenia osoby sprawdzanej o tej możliwości.

Analogiczne przepisy zostały wprowadzone do pozostałych ustaw regulujących działalność służb państwowych będących przedmiotem postępowania przed TK w sprawie ozn. sygn. akt K 17/14. Ponadto zaznaczenia wymaga, że przepisy ustawy z dnia 16 listopada 2016 r. o Krajowej Administracji Skarbowej (Dz. U. z 2020 r., poz. 505) w ogóle nie przewidują możliwości wniesienia zażalenia na przeprowadzenie kontroli osobistej, pomimo przyznania uprawnienia do prowadzenia takiej kontroli funkcjonariuszom KAS (art. 64 ust. 2 pkt 2 ustawy o KAS). Ustawa ta nie była przedmiotem kontroli przez Trybunał Konstytucyjny w sprawie ozn. sygn. akt K 17/14, bowiem została przyjęta już po wniesieniu przez Rzecznika Praw Obywatelskich wniosku w tej sprawie. Podkreślenia wymaga jednak fakt, że Rzecznik zaskarżył analogiczne przepisy obowiązującej wówczas ustawy z dnia 28 września 1991 r. o kontroli skarbowej (Dz. U z 2016 r., poz. 720).

Powyższe braki regulacji sprawiają, że zażalenie na tok prowadzenia kontroli osobistej (przeszukania) w istocie ma w istocie charakter iluzoryczny. W konsekwencji niepodobna podzielić tezy, iż aktualnie obowiązujące przepisy ustawy o Policji w pełni realizują wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 14 grudnia 2017 r., sygn. akt K 17/14.

Zwracam się zatem do Pana Przewodniczącego z uprzejmą prośbą o odniesienie się do powyższych wątpliwości i rozważenie możliwości podjęcia odpowiednich działań legislacyjnych celem pełnej implementacji wyroku Trybunału Konstytucyjnego.

Łączę wyrazy szacunku

Adam Bodnar

Rzecznik Praw Obywatelskich

/-podpisano elektronicznie/